

නීතිනී පුංචිහේවා
සංවර්ධන නිලධාරී
දේශගුණ විපර්යාස අංශය

දේශගුණ විපර්යාස නිසා අපට සිදුවන බලපෑම

1. හැඳින්වීම

දේශගුණ විපර්යාස යන්න කලින් මර්තෘකාවක් බවට වී ඇත්තේ, එහි වූ බරපතලකම සහ එයින් අප මිහිතලයට වන්නාවූ අයහපත් බලපෑම මානව වර්ගයාට ද අත්විදීමට සිදුවී ඇති හෙයිනි.

දේශගුණික විපර්යාස බලපෑම්වලට ප්‍රතිචාර දක්වීමේදී අවධානය යොමු වූ කරුණු කාලයත් සමඟ වෙනස් විය. මුල් අවධියේදී, ගෝලීය උෂ්ණත්වය ඉහළ යාම සහ එහි බලපෑම් සීමා කිරීම සඳහා හරිතාගාර වායු විමෝචනය අඩු කිරීම කෙරෙහි අවධානය යොමු විය. නමුත්, දේශගුණික විපර්යාස නිසා ඇතිවන යම් යම් බලපෑම් අනිවාර්යයෙන්ම සිදුවනු ඇති බව පැහැදිලි වූ විට,

දේශගුණ විපර්යාසවලට අනුවර්තන වීම කෙරෙහි වැඩි අවධානයක් යොමුවිය. වර්තමානයේ දී අනුවර්තන ක්‍රියාමාර්ග ගනු ලැබුවද ඇතැම් දරුණු දේශගුණික විපර්යාසයන්හි බලපෑම් නොවැළැක්විය හැකි අතර, එයින් ලොව පුරා ජීවිතවලට මෙන්ම ඔවුන්ගේ ජීවනෝපායන් අධික කිරීමටද, ඒ තුළින් ප්‍රජාවන් සහ රටවල භෞතික හා සමාජ-ආර්ථිකයට ඉතා හානිකර බලපෑම් සිදුවී ඇති බවට සාක්ෂි මතු වී තිබේ. එබැවින්, අලාභ හා හානිය (Loss & Damage) ලෙසින් හඳුන්වනු ලබන දේශගුණය ආශ්‍රිත බලපෑම්වලට මුහුණ දීමේ අවශ්‍යතාවය වැඩි වෙමින් පවතී.

දේශගුණය විපර්යාස හේතුවෙන් සිදුවන අලාභය සහ හානි (L&D) පිළිබඳ වසර 30 කට වැඩි ජාත්‍යන්තර විවාදයන් සහ තවමත් එකඟ වූ නිර්වචනයක් නොමැත. සංවර්ධිත සහ සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල විද්‍යාඥයින් සහ ප්‍රවීණයන් අතර, අලාභය සහ හානි (L&D) පිළිබඳ බොහෝ විට එකිනෙකට වෙනස් සහ පරස්පර අවබෝධයක් ඇත. එසේ වුවද එක්සත් ජාතීන්ගේ දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ රාමුගත සම්මුතිය (UNFCCC) විසින් සුළු සුළං වැනි හදිසි-ආරම්භක සිදුවීම් මෙන්ම මුහුදු මට්ටම ඉහළ යාම වැනි මන්දගාමී-ආරම්භක ක්‍රියාවලීන් හේතුවෙන් සිදුවන හානිය ඇතුළත් කිරීමට අලාභ හා හානි දැනට නිර්වචනය කර ඇත.

2. ඉතිහාසය

1991 දී, දේශගුණික විපර්යාස පිළිබඳ එක්සත් ජාතීන්ගේ රාමුගත සම්මුතිය (UNFCCC) කෙටුම්පත් කරමින් තිබියදී, කුඩා දූපත් රාජ්‍යයන්ගේ සන්ධානය (AOSIS) විසින් දේශගුණ විපර්යාස නිසා තම රටවල්වලට සිදුවන පාඩුව විසඳීමේ ක්‍රමවේදයක අවශ්‍යතාව ඉස්මතු කළේය. එසේම අවදානමට ලක්විය හැකි රටවලට සිදුවන හානිය පිළිබඳවද කතා කරන ලදී. උදාහරණයක් වශයෙන්, මුහුදු මට්ටම ඉහළ යාමෙන් වින්දිතයින්ට වන්දි ගෙවීමට හැකි ජාත්‍යන්තර රක්ෂණ සංවිනයක් පිහිටුවීමට කණ්ඩායම යෝජනා කළේය.

කෙසේ වෙතත්, “අලාභය සහ හානිය” එක්සත් ජාතීන්ගේ සාකච්ඡාවට සඳහා ඇතුළත් වීමට තවත් වසර 16 ක් ගත විය. ඒ අනුව 2007 දී බාලි ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම විසින් අනුවර්තන ක්‍රියාව වැඩි දියුණු කිරීමේ කොටසක් ලෙස දේශගුණ විපර්යාසවල අහිතකර බලපෑම් වලට, විශේෂයෙන් ගොදුරු විය හැකි සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල්

දේශගුණ විපර්යාස බලපෑම් හා සම්බන්ධ පාඩු හා විසඳුම් සෙවීම සඳහා අපදා අවම කිරීමේ උපාය මාර්ග සහ විධික්‍රමයක් හඳුන්වා දීම සිදුකළ යුතු බව තීරණය කරන ලදී.

2010 දී කැන්කන් හි පැවති එක්සත් ජාතීන්ගේ දේශගුණික සාකච්ඡා වලදී, සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල අලාභ හා හානිය විසඳීම සඳහා විවිධ ප්‍රවේශයන් සලකා බැලීමට දෙවසරක වැඩ වැඩසටහනක් හඳුන්වා දුන් අතර ඒ සඳහා රටවල් එකඟ විය.

පසුව 2012 දී, **දෝහාහිදී**, පාඩු හා හානිය පිළිබඳ විධිමත් යාන්ත්‍රණයක් ස්ථාපිත කිරීමට සියලුම පාර්ශවයන් අවසානයේ එකඟ විය. UNFCCC හි බිහිවීමෙන් වසර 19 කට පසුව, අලාභය සහ හානිය පුළුල්, ඒකාබද්ධ සහ සුසංයෝගී ආකාරයකින් ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා "**වෝර්සෝ ජාත්‍යන්තර යාන්ත්‍රණය**" පැමිණීම දේශගුණ විපර්යාස ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා ප්‍රධාන අවස්ථාවක් විය.

3. වෝර්සෝ ජාත්‍යන්තර යාන්ත්‍රණය (WIM)

දේශගුණික විපර්යාස බලපෑම් හා සම්බන්ධ අලාභ හා හානි සඳහා වන වෝර්සෝ ජාත්‍යන්තර යාන්ත්‍රණය 2013 නොවැම්බර් මස පැවති COP19 UN දේශගුණ සමුළුවේදී සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල අලාභ හා හානි විසඳීම සඳහා පිහිටුවන ලදී.

වෝර්සෝ යාන්ත්‍රණය අලාභය හා හානිය පිළිබඳ දිගුකාලීන සාකච්ඡා සඳහා අරමුණක් ලබා දුන්නා පමණක් නොව, එය අලාභය සහ හානිය වඩාත් තරයේ සාකච්ඡා කළ හැකි වැදගත් පදනමක් ස්ථාපිත කළේය. සංවර්ධිත රටවල් 2015 පැරිස් ගිවිසුමට අලාභය සහ හානිය ඇතුළත් කිරීමට එකඟ වූ නමුත්, අලාභය හා හානිය සම්බන්ධ නිශ්චිත වගන්තියේ "කිසිදු වගකීමක් හෝ වන්දියක් සඳහා සම්බන්ධ හෝ පදනමක් සපයන්නේ නැත" යන අමතර වගන්තියක් සමඟ පමණි. ජාත්‍යන්තර ප්‍රතිපත්ති අලාභය සහ හානිවලට ප්‍රතිකාර කළ යුතු ආකාරය සම්බන්ධයෙන්, අමතර පැහැදිලිකමක් නොතිබූ බව, මානව සහ ස්වභාවික පද්ධතිවලට වෙනස් වන අවදානම අධ්‍යයනය කරන ලෝරන්ස් බර්ක්ලි රසායනාගාරයේ විද්‍යාඥ ආචාර්ය ඩයිනි ස්ටෝන් මහතා පවසයි.

4. අපට කළහැකි දේ

දේශගුණික විපර්යාසවලින් සිදුවන අලාභ හා හානි අවම කර ගැනීමේ ක්‍රම අතරට ආන්තික කාලගුණයක් හෝ මන්දගාමී ආරම්භයක් සිදුවීමට පෙර ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි කිරීම ඇතුළත් වේ - නිදසුනක් ලෙස, ගංවතුර ආරක්ෂාව ශක්තිමත් කිරීම - සහ දැනටමත් පාඩු අත්විඳ ඇති අයට මූල්‍ය හෝ සමාජ ආරක්ෂණ සහාය ලබා දීම සඳහා යාන්ත්‍රණ ස්ථාපිත කිරීම. සහ හානි.